Ârif Nihat Asya

Top Sesleri

YAYIN NU: 88
EDEBÎ ESERLER: 41

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-975-437-501-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1975
6. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Karakış Basım

Baskı: ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
Göztepe mah. Kazım Karabekir cad. No: 32
Mahmutbey-Bağcılar/İSTANBUL
Tel: (0212) 446 38 88 Pbx • Faks: (0212) 446 38 90
Sertifika Numarası: 10766

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2019

Arif Nihat Asya; 1904 yılında İstanbul'un Çatalca ilçesine bağlı İnceğiz köyünde doğdu. Babası Ziver Efendi, annesi Fatma Hanım'dır. Yedi günlük iken babasını kaybetti. Üç yaşında iken annesi Osmanlı ordusunda görevli Filistinli bir subay ile evlendirildi. Bir erkek kardeşi doğdu. Aile Filistin'e dönerken dedesi, annesinin bütün çırpınmalarına rağmen, tek torunu Arif'in annesi ile gitmesine izin vermedi. Babaannesi vefat edince Arif'in bakımını Çatalca müftüsünün kızı olan halası Gülfem Hanım ile subay olan eniştesi Mehmet Fevzi Efendi üstlendi. Balkan savaşından hemen önce aile İstanbul'a göç etti. Halası aydın bir kadındı ve Arif'in iyi bir eğitim görmesini istiyordu. İlk ve ortaokulu 1920 yılında parasız yatılı olarak okuduğu Bolu Sultanisi'nde bitirdi. Bu okulun ikinci devresi kaldırılınca Kastamonu Sultanisi'ne (Lise) nakledildi. Böylece I. Dünya Savaşı'nı İstanbul, Bolu ve Kastamonu'da, Kurtuluş Savaşı yıllarını ise Kastamonu'da geçirdi.

Kastamonu yılları Arif Nihat Asya için çok önemlidir. Kastamonu Kurtuluş Savaşı'nın en önemli merkezlerinden biriydi. İşgale karşı direnişe ve millî mücadeleye katılmak için İstanbul'dan İnebolu yoluyla Anadolu'ya geçenlerin uğrak noktasıydı. Arif Nihat burada konaklayan vatanseverlerin toplantılarına katıldı, konuşmalarını dinledi, Mehmet Akif Ersoy, daha sonra Milli Eğitim Bakanı olacak Mustafa Necati Bey ile burada tanıştı. İlk şiirini burada çıkan Gençlik dergisinde yayınladı. 1923 yılında sultaniyi (lise) bitirdi ve yüksek öğrenimini yapmak üzere İstanbul'a döndü. O zamanki adı Darül-Muallimin-i Âliye olan Yüksek Öğretmen Okulu'nun Edebiyat Bölümü'ne kabul edildi. Burada okurken postanede telgraf bölümünde çalıştı. Anadolu Ajansı İstanbul temsilciliğinin muhabirliğini yaptı. Bir süre bu ajansın gece bültenini çıkardı. İlk şiir kitabı *Heykeltraş* 1924 yılında yayınlandı. 1926 yılında, son sınıftayken Hatice Semiha Hanım ile evlendi. Bu evliliğinden iki oğlu oldu. 1928 yılında edebiyat öğretmeni olarak Adana Erkek Lisesi'ne tayin edildi. On dört yıl boyunca Adana'daki Erkek Lisesi'nde, Kız ve Erkek Öğretmen Okulu'nda, Amerikan Kız Koleji'nde edebiyat öğretmenliği ve müdür yardımcılığı yaptı. 1934'te askerlik görevini yapmaya gitti ve Soyadı Kanunu gereği "ASYA" soyadını aldı. 1940 yılında ilk eşinden ayrıldı ve 1941 yılında Adana Erkek Lisesi'nde Kimya öğretmeni olan Servet Akdoğan ile evlendi. Bu evliliğinden de iki çocuğu oldu. 1942 yılında Malatya Lisesi'ne müdür olarak tayin edildi. 1945'te edebiyat öğretmeni olarak Adana Erkek Lisesi'ne geri döndü. 1947 yılında, üç yaşından beri haber alamadığı ve öldü bildiği annesinin Filistin'in Âkka şehrinde yaşadığını öğrendi ve eşi ve kızıyla birlikte Âkka'ya annesiyle buluşmaya gitti.

Adana'da kaldığı yıllar boyunca gazete ve dergilerde yayınlanan ve iktidarı eleştiren siyasî yazıları dolayısıyla çeşitli soruşturmalar geçirdi ve 1948'de Edirne'ye sürüldü. Onun nazarında vatanın her yeri kutsaldı ama "Arif Hoca"nın tayini Adanalıları çok üzdü ve 1950 seçimlerinde onu Seyhan'dan (Adana) milletvekili yapmak için binlerce imza topladılar. Böylece 14 Mayıs 1950 seçimlerinde Demokrat Parti milletvekili oldu ve Ankara'ya taşındı, ancak parti politikalarına hiç ısınamadı. Açık sözlü ve

doğru bildiğini her şart altında söylemekten çekinmediği için zaman zaman kendi partisini de eleştirmekten geri kalmadı.

1954 seçimlerinde tekrar aday olmadı ve öğretmenliğe geri döndü. Bir yıl kadar Eskişehir Lisesi'nde çalıştıktan sonra Ankara Gazi Lisesi'ne tayin edildi. 1959 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği bir kültür programı çerçevesinde eşi ve 30 öğretmenle birlikte Kıbrıs'a gönderildi. Lefkoşa Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmeni olarak iki yıl çalıştı. Vatan ve bayrak sevgisi ve kitleleri etkileme gücü sayesinde özellikle Kıbrıslı gençler üzerinde büyük etkisi oldu. 1961 yılında yurda döndü ve 1962 yılında emekli olarak sanat çalışmalarını hızlandırdı. Yurdu bir baştan bir başa dolaşarak millî konulara dair konferanslar verdi. Millî ve manevî değerlerimizi dile getiren şiir ve nesir kitapları yayınladı. 1975 yılında, *Bayrak* şiirinin yazıldığı ve çok sevdiği Adana'nın kurtuluş günü olan 5 Ocak tarihinde Ankara'da vefat etti.

Arif Nihat Asya binlerce öğrenci yetiştirmiş, onlara iyi insan olmayı, vatan ve bayrak sevgisini öğretmiş, vatansever bir öğretmen, şair ve yazardır. En önemli özelliklerinden biri Türkçeyi inanılmaz bir maharetle kullanmasıdır. O bir "dil kuyumcusudur." Şiirlerinde ve nesirlerinde temiz, duru ve yaşayan bir Türkçe kullanmıştır. Ama dinî ve bazı tarihî konuları ele aldığı şiirlerinde "eski dil"den kelimeler ve terkipler de yer alır. Kendisi bu tutumunu "Benim yalnız doğacaklardan değil, ölmüşlerden de okuyucularım vardır" diye ifade etmiştir.

Arif Nihat Asya tarihine, millî değerlerine, millî kültürüne, vatanına, bayrağına derin bir aşk ile bağlıdır. Bir tabiat aşığıdır. Vatan topraklarının dağına, taşına, ırmağına, ovasına, ağacına, çiçeğine, böceğine âşıktır. "Sanatçı geçmişten, gelecekten, günden, çevreden, gaipten, canlılardan ve eşyadan telepatiler alıp bunları bir terkiple, bir büyüyle, dinlenir, seyredilir, okunur hale getiren kabiliyettir… Boşluktaki dalgaları bize hitap eder hale getiren cihazlar gibi…" diyen bir sanat aşığıdır. O bir gönül adamıdır. Yaratılan her şeye âşıktır. Her türlü güzelliğe karşı olan sevgisi onu sonunda mutlak güzel'e, Allah sevgisine ulaştırmıştır.

Eserleri:

A. Şiir kitapları

1. Heykeltraş 2. Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor 3. Kubbe-i Hadrâ 4. Rubâiyyât-ı Ârif 5. Kıbrıs Rubâileri 6. Nisan 7. Kökler ve Dallar 8. Emzikler 9. Kova Burcu 10. Dualar ve Âminler 11. Yürek 12. Köprü 13. Kundaklar 14. Avrupa'dan Rubâiler 15. Aynalarda Kalan 16. Divançe-i Ârif 17. Basamaklar 18. Büyüyün Kızlar Büyüyün 19. Fatihler Ölmez 20. Yerden Gökten 21. Ses ve Toprak 22. Takvimler

B. Nesir Kitapları

23. Yastığımın Rüyası 24. Ayetler (Kanatlarını Arayanlar) 25. Kanatlar ve Gagalar 26. Enikli Kapı 27. Terazi Kendini Tartamaz 28. Tehdit Mektupları 29. Onlar Bu Dilden Anlar 30. Aramak ve Söyleyememek 31. Ayın Aynasında 32. Kubbeler 33. Sevgi Mektupları

Top Sesleri

Mustafa Kaptan'ın Bayrağı

«Emek» Motoru Kazazedelerinin
Ruhuna Fâtiha'larımla.

Küçük bir motorun vardı.

Yük taşır, yolcu taşır, balığa çıkardın.

Yolculuklar uzadığı zaman evin de, yatağın da, karın da o olurdu.

Onun nemli koynunda ilk geçirdiğin geceyi bir gerdek gecesi gibi hatırlardın.. kim bilir, belki o da öyle hatırlardı.

*
* *

Arkanda kalanlara helecan çektirdiklerinin ilki değil... fakat bu sefer, gelecek haberin ne olacağı, geciktikçe daha çok belliydi. Bu sefer, seni bekleyenlere Kefken kıyılarına vuran cansız gövdenle son haberini kendin getirdin, Mustafa Kaptan.

*
* *

Şu dünyada ekmeğini kimisi taştan, kimisi topraktan çıkarır.. sen sudan çıkaranlardandın ve küçük motorun, mütevazi adiyle bunu yeteri kadar anlatıyor; «Emek» kelimesini liman liman, iskele iskele, diyar diyar iftiharla gezdiriyordu.. öyle ki kıyıların tozuyla tozlandıkça, isiyle islendikçe denizlerde köpüklerle sabunlanarak tertemiz, gıcır gıcır bir emek oluyordu.

*
* *

Küçük geminin, göğsünü kabartarak taşıdığı küçük bir bayrağı da vardı.. direğinde ne güzel dalgalanır, mavi sularda ne şahane güller, şakayıklar açtırırdı!

Sen arkadaşlarınla denize açılırken de, denizden dönerken de kıyıya el sallayan o, olurdu.

Onu şimdiye kadar, kim bilir, kaç denizde, kaç kıyıda, kaç limanda dalgalandırdın!

Çocukların bu kutsal hatırayı lâyık olduğu yere çekmesini bilecek ve onda seni seyredecektir, Mustafa Kaptan.

Bu dönüşünde emeğini, yükünü, gücünü, kazancını arkada bırakarak bayrağını getirdin.

Bilmem, tâbutunu, kurtardığın bayrağa sararak götürmeyi düşünenler çıktı mı?

*
* *

Kefken açıkları ne facialara sahne olmuş, Kefken kıyıları ne kurbanlar görmüştür...

Aynı akıbete uğrıyan sen, nice Mustafa'lar içinde bir Mustafa, nice Kaptanlar içinde bir Kaptan'ken, gövdene sararak kurtardığın bayrakla başka bir Mustafa, başka bir Kaptan oluverdin.. kıyıya vuran cesedinde onu sarılı bulanların gözleri başka türlü yaşardı, Mustafa Kaptan!

*
* *

Kendini rüzgârların, dalgaların rasgele bir kıyıya atmasına müsade etmedin.. boğulmakla, geçici hayatın sona ermiş, fakat vazifen bitmemişti:

Her ne pahasına olursa olsun kurtarılması gerek bir emanet vardı.

Bu vazifeyi tayfalarına, arkadaşlarına bırakmadın; kendi üzerine aldın. Çünkü minimini «Emek» motorunun minimini bayrağının bayraktarı sendin, Mustafa Kaptan.

Hemşerilerin de, çocukların da, torunların da bunu böyle bilecekler; böyle bilsinler!

Deniz yükünüzü alaşağı etti, motorunuzu aldı, canlarınızı aldı.. bayrağınızı alamadı, Mustafa Kaptan!

*
* *

Memleket, bu bayrağı öpüp alnına götürecek ve sen yurdunu onun çekildiği yerden seyredeceksin.. görenler «Mustafa Kaptan'ın bayrağı» diyecekler.

Memleket rüzgârlarında onunla dalgalanan, senin ruhun olacak.

*
* *

Şimdi dümen bir yanda, yelken bir yanda ve tayfaların herbiri bir yanda, sen bir yanda……

Fakat bayrak yıkandı, kurutuldu, ütülendi… direğinde rüzgârına kavuşacağı günü bekliyor.

Yelken gitti, dümen gitti, «Emek» gitti… tayfalarının da, kaptanının da ruhu şimal rüzgârlarına karıştı… ama bayrak yine yerini buldu, Mustafa Kaptan!

*
* *

Ne mutlu sana ki, ruhlar arasında bayrağınla dolaşacaksın…

Seni arıyan çocukların, aradıklarını, bağrına basarak kurtardığın büyük emanette bulacaklar.

Deniz, motoru, tayfaları, reisi yendiğinin belgesi olarak bayrağınızı saklıyacaktı.. öldün, bayrağını vermedin… bayrağını kurtaran yenilmiş sayılmaz, Mustafa Kaptan!

*
* *

Aramızda böyle bir derse ihtiyacı olanlar çoğalmaktadır.. Allah senden razı olsun ki, bu ders için en uygun zamanı seçtin, Mustafa Kaptan!

*
* *

Ne mutlu torunlarına ki «dedemiz günlerce boğaz boğaza dövüştüğü dalgalara nesi var, nesi yok herşeyini verdi.. bayrağını vermedi» diyebilecekler! Göğüsleri kabaracak.

Onların da bir aile destanı var artık… onlar, kendilerini bu destanın çocukları bilecekler.. onlara gıpta edenler, onların destanından ders alanlar olacak.

*
* *

Mezar taşına «Arkadaşlarını kurtaramadı, kendisini kurtaramadı.. bayrağını kurtardı!» diye yazsınlar!

Senin de her kul gibi suçların, günahların olabilir:

Huzûr-u Kibriyâ'ya çıktığın zaman sana, kurtardığın bayrak şefaatçi olsun, Mustafa Kaptan!

14 Mart 1963

KARTAL

Bu kartal, söylendiği gibi 700 değil, belki 7000 yaşındadır.. asırların üzerinden uçarak geldi ve konacağı yeri bildi... mekânın değil, zamanın üzerinden uçan kartallardandır.

Türk kilimlerinde çok uzaklardan ve çok derinlerden gelme «zoomorfik» denilen motifler, bu kartalın gölgesidir.

*
* *

Vaktiyle kutsallıktı, totemdi.

Kelimesinin başlarında yaşlılık, olgunluk ve bir nevi ezelîlik ifade eden kök, bugünkü dilimizde de buna yakın mânalarla kullanılmaktadır. «Kartal» kelimesinin içinde «tarih» mânası var demektir.

Kanad yaylımı ile mesafeleri kucaklamanın ise, şekilce, ondan daha güzel ifadesi bulunamaz. Zamanı da, mekânı kucakladığı gibi kucaklamaktadır.

Gagası ve pençeleriyle tehdit, cesaret; uçuşuyla meydan okuma, hâkimiyet; kanad gölgesiyle koruma ve şefkattir. Hilkatin gökten yere inmesi de sayılabilecek kadar eskidir. Bugün başımızda göklerin emniyeti oldu.

Bileklerinde bilekçe gibi duran palazlanmış, yumuşak tüyler, pençelerine takılmış ve uçuşlarda yumaklanmış bulut parçalarıdır ki, bize çok eski rahmet bulutlarından geliyor.

Bu kartal, tarihlerde, müzelerde, unutkanlıklarda dinlendikten sonra yeniden havalandı.

Aslında iki başlıydı: Türk, iki bacak, iki pençe, iki kanad simetrisine uyarak ona iki baş vermişti.. bugün daha tabiileştirip bir başlı olarak aldık. Esas şekliyle iki başı; her yanı kollamanın, görüş alanını genişletmenin; bir taraftan geçmişe, bir taraftan geleceğe bakmanın dile gelmesiydi ve şimdiki izahıyla de, bir araya getirildiğinin, ancak, başlarla farkına varılan iki kartaldı.

Şekil, muhteşem kuşun yerden göğe doğru bakıldığı zamanki görünüşüdür. Bize başlarımızı yüksekte tutmayı öğretir ve bakışlarımızı kendisinde birleştirerek ülküleştirir.

Yedi yüz yıl önce Selçuklu'ların başında devlet kuşuydu.. bugün bizim devlet kuşumuz olmuştur. Vaktiyle uçmak dileğinin dile gelmesiydi; bugün uçmanın ta kendisidir.

Mavilikler üzerine düşmüş karaltısı hem göklerimde turam, hem gökyüzü gergefine Türk kızının eliyle işlenmiş armamdır.

İki başıyla beraberlik demekti.. kanadlarıyla çadırların, çatıların, ailenin sembolüdür. Bunlara yan bakanlara gagalar ilk ihtar olacaktır, pençeler son.

Yerde Bozkurt neyse gökte boz kartal, odur. Bu, ikisini anlatan kelimelerdeki çok sıkı benzerlikle de anlaşılmaktadır. Zaten «kurt», kurtarıcılıkla yakından ilgiliydi, «kartal» da öyle.

Orda göğü vatanlaştıran kartal burda toprağı vatanlaştıran Bozkurt'un kanadlanmışıdır.. burda Bozkurt ordaki Boz Kartal'ın gölgesidir.

Ey günümüzün Bozkurt'larıyla Boz Kartal'ları, sizi birbirinizden ayrı düşünmek, ayrı göstermek isteyen çıkarsa onun sizden olduğuna şüphe edin! Bu milletin milletliğine kasdetmek isteyenlerin ise yanaklarına Selçuk kartalının kanadlarından yiyecekleri tokat müthiş olacaktır: çarpılmak nasıl olurmuş, o zaman görülecektir.

Bu Kartal, daracık anlamıyla filân büyüğün, falan küçüğün değil, bir milletin fedaisi olduğunu şimdiye kadar unutmadı.. şimdiden sonra da unutmayacaktır... kartallığın bir rütbe olduğunu, küçük işlerle küçültülemeyeceğini daima göz önünde tutacaktır.

Bugün şurda, burda görülen kiralık eller; ırkçılık, gericilik, Turancılık, daha bilmem necilik diye kurda atıp ulaştıramadıkları taşı kartala atmayı denemediler: akıllarına gelmediği için değil, attıkları takdirde başlarına düşeceğini bildikleri için.

25 Haziran 1962

Dönüş

Bir gün İzmir'i, bir gün Ankara'yı çınlatırsanız, sesim bir gün İzmir'de, bir gün Ankara'da demektir.

*
* *

Siz geçerken seyre dalanlar arasında kalbi göğsünün dışında atanlar görür, imrenirim.

Siz geçerken büyük şehirlerin yol kavşaklarında kırmızı ışıklar, kendiliğinden, yeşile döner.

*
* *

«Biri askerliği meslek seçmiş.. biri askerliğini yapmaktaymış... demek iki oğlun da asker...» diyorlar bana...

Hangi iki, kaç iki?

*
* *

Akşam yoklamaları, daima, bir fazla çıkacak; o fazla benim.

*
* *

Gidişinizde «yine gelin, yine gelin!» diye vuran yürekler, gelişinizde «bizimkiler, bizimkiler!» diye vurur... hep böyle vuracak.

*
* *

Güneş, bir çadırlar köyü seyrederken neler düşünür? Bunu anlamak için size memleket güneşinin gözüyle bakmak gerek.

*

* *

Toprak, çadırlarınızın eteklerinden öperken neler duyar? Bunu anlamak için memleket toprağıyla yoğrulmuş olmak gerek!

Kaç yıl oldu, unuttum:

İlk askerliğimdi.. uzun bir yürüyüşün molasını verdiğimiz yerde kekik bulmuş, dağ kekiğiyle tayın yemiştim; hayatımın en tatlı öğünüdür... bilmem, siz de denediniz mi?

*
* *

Önünüzde sancağınız, gelin alayı olur, gittiğiniz yere düğün götürürsünüz.

*
* *

Nabızlar, zaman zaman, «rap rap»larınızla ayarlanmak ihtiyacındadır.

*
* *

Eskiler sorarlarmış: «güneşte parlayan mı, gölgede terleyen mi?» Bunu bilmeyecek ne var: siz güneşteyseniz güneşte parlayan.. siz gölgedeyseniz gölgede terleyen...

*
* *

Geçtiğiniz yol kavşaklarında kırmızı ışıklar, kendiliğinden, yeşile döner.

13 Ekim 1962

Hazer

Hazerin çekilmekte olduğunu haber verdiler. Demek ki bir kıtanın dudakları, bir kıtanın dili kurumaktaydı. Demek ki bir köpük denizi yerinde yarın bir kum denizi kalacaktı. İbrahim Peygamberin ilk vatanı Hazer, asırlar sonra bir çöl olacaktı.

Kuru Hazer'im kuru, yan Hazer'im yan!

Rüzgâr savursun dört bir yana kumlarını.. havaya bulut gönder, bulutlara yıldırım yükle; gökte orduların bulunsun!

Kayıkların, gemilerin geçtiği yollarda bir kıyıdan bir kıyına kervanlar geçsin artık.. yeşil baharların göçsün artık. Dizi dizi kervanlar tespihin olsun!

Kuru Hazer'im kuru, yan Hazer'im yan!

Köpüklerinin yerinde çakıllar kalsın, yosunlarının yerinde kumlar. Hazer'in türbesini beklesin gökte yıldızlar, kıyılarda mumlar.

Senden büyük bir ana vatan gölü daha, vaktiyle böyle kurumuştu.

Kuşların çığlık çığlık uçsun dört bir yana.. yerlere serilsin yelkenler. Kumlara sıza sıza, havaya dağıla dağıla; emile emile, sömürüle sömürüle kuru Hazer'im kuru.. yan Hazer'im yan!

Üç günde aşılan deniz on günde aşılamayan sahra olsun. «Hazer gölü»nü silsin haritalar, yerine «Hazer çölü» yazsın.

Kuru Hazer'im kuru; yan Hazer'im yan!

Dudaklarının, dilinin kuruyup çatlaması bir yeni Boz-kurt'a gebe olmanın ateşindense, bir dilim ayla bir yıldız doğur. Doğu-

ramazsan eğer, kuru Hazer'im kuru, yan Hazer'im yan!

Sularında aptes alanlar yüzünü gözünü sürsün kumlarına.

Bir dudak da böyle kurur; bir damar da, bir yürek de böyle yanar.

Kuru Hazer'im kuru, yan Hazer'im yan!

Deniz kuşu kuşların, deniz kızı kızların vardı. Yelkenlerin, kayıkların, çocukların, Bozkurt'ların vardı.. ve madem ki artık ne onlar, ne bunlar kaldı... kuru Hazer'im kuru, yan Hazer'im yan!

At

Bir at bilirim, dağ gibi bir şeydi... adımından yerler sarsılırdı.

Yılların ötesinden onun tok ayak sesini, onun gür kişnemesini hâlâ duyarım.

Bir top arabasının koşumlarına, o asıldığı zaman öteki kadanalar asılmasa da olurdu.

Bir katara lokomotif olacak azamet ve kudrette idi diyebilirim.

Hikâyesini bitirdiğim zaman onu benden başka da hatırlayanlar çıkacak ve mübalağa yapmadığıma şehadet edecektir.

Ayak bastığı toprakta onun ayak izlerini bir günde, iki günde silebilecek yağmuru, yağmuruyla meşhur Çukurova henüz görmemiştir.

O kişnediği zaman öteki atlara susmak düşerdi. O koşunca ötekilere, yol vermek ve durmak düşerdi.

Bu at, benim ilk askerlik arkadaşlarımdan ve unutulmaz hatıralarımdandır.

O'nun da insanlar gibi adı vardı. O da insanlar gibi adını bilirdi.

Toplar ondan ağırdılar, fakat ondan azametli değildiler. Tanklar ondan büyük olabilirler, fakat onun kadar saygı telkin edebilmekten, çok uzaktırlar.

Ağır gövdesine yakışan ne güzel, ne şahane bir vakarı vardı.

Yalnız, akşam suyunda kendisini götürenin elinden sıyrılıp meydanda boydan boya bir aşağı bir yukarı, bir ileri bir geri koşmak, âdeti idi ve buna kimseler mâni olamazdı. Bu onun tiryakiliği idi.

Akşam ve sabah sularında, böylece, elden kurtulup kaçan ve kışla meydanlarında sirk numaraları yapan kıvrak atlar çoktur... atlı sınıflar bilirler. O zaman bir meydan, bir seyir yeri olmaya hak kazanır.

Kaçanları yeniden yakalamanın çaresini de bilmeyen yoktur: İlk akla gelen tedbir, yem torbasını alarak ata göstermekten ibarettir.

Benim yıllar arkasında kalmış ve Adana'da geçmiş ilk askerlik arkadaşlarımdan olan dağ parçası at ise öyle torbaların tuzağına düşeceklerden değildi.

Lâkin erler onu da yakalamanın kolayını bulmuşlardı.

Ötekilerin yem torbalarını gösterirken bunun koşum takımlarını getirip şıkırdatırlardı. O zaman bir devin kuzu kuzu gelerek teslim olduğunu görür, koşum takımlarına kalın boynunu uzatışına hayran olurdunuz.

Koşumlarını kısmen olsun üzerinde duyunca şöyle bir silkinir, demirlerin şıkırtısını kulağı ile de işittikten sonra kendiliğinden hangarın yolunu tutardı.

Bir devi böyle kuzu yapan güç, kayışların kayışlığında, demirlerin demirliğinde değil; fakat bir atın, örnek olmaya, ibret olmaya lâyık vazife duygusundaydı.

Ekselâns

Bazı isteklere cevaptır.

Senin tebaan kadar benim talebem var.
Senin ülken kadar benim bahçem var.
Ve senin debdeben kadar benim saadetim var.
Ben senden daha büyüğüm Ekselâns!
Senin askerin kadar dinleyicim, senin tebeandan çok okuyucum ve –oldu olacak, onu da söyleyeyim– senin gövden kadar başım var.
Ben senden daha büyüğüm Ekselâns!
Senin bayrağın kadar mendilim, senin muhafız kıtan kalabalığında ailem, senin unvanından büyük imzam var.
Ben senden daha büyüğüm Ekselâns!
Senin tarihin kadar, çocuğumun yaşı var.
Senin hususi kâtibin boyunda kurşun kalemim var.
Müsaadenle, ben senden daha büyüğüm Ekselâns!

Güller

Zaloğlu Rüstem uyanmazsa, Gâve-i Zalim uyanmazsa İran da uyanmaz artık.

Tahtadan piyade mi olur; şimşirden fil mi, süvari mi olur? Satranç oyununun şahları, vezirleri, filleri yetmez bu gazâya.. bayrağın ipekten aslanı, Şehnâme'nin kâğıttan kahramanları yetmez.

Tahran sokaklarında halı yığınlarından yapılan barikatlar mı müdafaa edecek Tahran'ı?

İşte dalgaları başka renkte bir deniz daha.. nerde cihangir İran'ın dalgalara dayak cezası veren haşmetlû hükümdarları?

Bizans'tan Hind'e, Hind'ten Yunan'a giden bezirgânlar baçını verir de öyle geçerlerdi. Ve Hazer'den Basra'ya, Basra'dan Hazer'e bir şahane köprüydün.. bir ucu Tebriz'de, bir ucu Kerbelâ'da kervanların vardı.

Hâfız'ların Divan'larda, Sâdi'lerin Gülistan'larda uykusuna dokunma; yalnız, bir yeni mersiye için Kaâni'yi uyandır zavallı İran!

Rumiye gölünde olsun dalgalar mavi, köpükler beyaz kalabildi mi?

Dârâ'ların, Keykubâd'ların, Keykâvus'ların ve Hürmüz'ün ateşgedesinden kalma bir soluk mumdun.. yine de pervanelerin vardı... artık büsbütün söndün mü zavallı İran?

İran'la Turan yanyana iki çadırdı.. şimdi mezar taşları da yan yana mı olacak ve ikisinin de yazısı «Ey yolcu...» diye mi başlayacak?

Halılara örnek baharın yine gelir mi, dersin?

Nerdesin ey Kisrâ'ların eyvanı, Firdevsî'nin destanı, Hâfız'ın Divan'ı, Sâdi'nin Gülistan'ı İran?

Zaloğlu Rüstem uyanmayacaksa, Gâve-i Zalim de zalime satıldıysa İran iflâh olmaz artık...

Destandan, çekilecek bir kılıç; tutulacak bir kalkan da kalmadıysa bedbaht İran'ı, dikenlerinizle –bari– siz müdafaa edin, ey İsfahân'ın, Şirâz'ın, Tebrîz'in gülleri!

Top Sesleri

Çoktanberi duymadığım top sesini, meğer, özlemişim.

Eski bir topçu olduğumu, çoktan unutmuştum; bana bu akrabalığı tekrar hatırlatan atımlara teşekkür ederim.

Yüzbir pare topun, yankılarla, binbir pare olduğunun, bir daha şahidiyim.

Seçim toplarına bayram topları da karışınca, hatıralarımın kapısı, ardına kadar açıldı ve eski topları düşündüm.. Kubbemde eskilerin gümbürtüleri, yenilerine karışarak, muhteşem bir uğultu oldu.

*
* *

Hatırladığım uzak toplar, dünden yarına doğru seslenir, seslerinin kavsi, başımın üstünde zafer kemerleri çizerdi.. ben, bu kemerlerin altında kendimi emniyette hissederdim.

*
* *

Askerlikte topların, kimimiz barutu, kimimiz mermisi, kimimiz namlusuyduk.. Tekerleği olmak da yeter şerefti... Ve ben, davul sesinin olduğu gibi, top sesinin de hayranıydım. Bu hayranlığım, devam etmektedir.

*
* *

Gideceğimiz yere, çok kere yorgun, hattâ uykusuz varır; mevzi'e bitkin girerdik.

Fakat ilk atımda yorgunluğumuz gider, uykumuz dağılır, gücümüz tazelenirdi ve kendimizi atılmaya, vuruşmaya, meydan okumaya hazır bulurduk.

*
* *

Topların diline cevap verecek dil –ancak– dağların, kayaların, kale duvarlarının diliydi ve bunları, toptan başkası, konuşturamazdı.

*
* *

Alışmayan için topun –barutu, mermisi olmak şöyle dursun– dinleyicisi olmak bile meseledir. Ama, önceleri ürkenlerden, sonraları tiryakisi olanlar bilirim.

*
* *

Topların korosu, bir oda, bir salon değil; bir memleket çapında duyulmak içindi... ve sayemizde çevre, ara-sıra, gökler korosunu dinlemek imkânını bulurdu.

*
* *

Cephe topçuluğu yapmış olanlar, anlattıklarıma güleceklerdir. Lâkin ben, onların da yetişmekte oldukları günleri anlatmaktayım.

*
* *

Daha o zamanlardan, biraz şair, biraz hatip geçinenlerimiz, –herhalde– kendilerine dönüp «Ses dediğin böyle olmalı!» demiş; «Bizimkisi de ses mi!» diye boyunlarını bükmüşlerdir.

*
* *

Bir manevrada toplar toplara cevap verirken yalnız bize değil, bütün seslere susmak düşerdi... sürülere oldukları yerde sinmek, yolcuya duraklamak, arabaların atlarına ürküp parlamak, kuşlara –çığlık çığlık– dağılmak, camlara –korkudan– zangır zangır titremek düşerdi.

*
* *

Tatbikatta da, dönüşte de asıl olan, toptu:

Kışlaya, hangara ulaştık mı, gözdemizin çevresinde pervane kesilir; emrini, işaretini beklemeden, söylemesine meydan vermeden, ihtiyacını anlamaya, gidermeye çalışırdık.

O, bizim için değildi.. biz, onun içindik.

Topların tuvaleti, kadanaların timarından daha önemliydi: Terlerini kurular, tozlarını üfler, dişlerini fırçalar, barut paslarını siler, çapaklarını alırdık. Sonra –âdeta– yüzlerinin, gövdelerinin kremlerini, pomatlarını da sürerek, masajlarını da yapardık.

*
* *

Bir namluyu, atların sağrısını okşarcasına, okşadıklarım, hatırımdan çıkmaz.. şaplaklarımın sesi, hâlâ, kulaklarımdadır.

*
* *

Kendimizi düşünmez; topları dinlendirdikten sonra ertesi gün, yine araziye çıkar; yine gümbür gümbür, konuşurduk. Mevsim güzse, her atımda, ağaçlardan bir küme yaprak daha dökülürdü. Böylece, tabiatın işini de kolaylaştırırdık.

10 Nisan 1966

Takvimlerimizin Bu Yaprağı Siyah Kalacaktır

«Yaşasın!» diye çok haykırdık ve henüz yaşayacak çağdaydı; yaşamadı. Sıhhati, hayatı için ettiğimiz dualar geri geldi.

Şair, «Ömrüne katmak için Tanrı, ömrümden alsın!» diyordu; şair sesini duyuramadı.

O'nun bu yurdu kurtarmakta gösterdiği harikayı fen, O'nu kurtarmakta gösteremedi ve büyüklük, O'nda kaldı.

Karların, kışların, çöllerin, kurşunların, mermi rüzgârlarının yıkamadığı bir gövdeydi ve daha altmışında yoktu.

Eli, Meçhul Asker âbidesindeki ele benzerdi. Parmağının gösterdiği yere bir millet koşardı. Gözlerini bir kerre dolaştırmakla bir ufuk çizerdi. Sesi, kumanda etmek için yaratılmış seslerdendi: İçerde, dışarda, dediği olurdu.

Bu yurda baş olmasıyla 30 Ağustos Bayramını kazandığımız; 23 Nisan'ı, 29 Ekim'i yaptığımız adam, bize bir matem günü de armağan bıraktı, gitti; takvimlerimizin bu yaprağı siyah kalacaktır.

Bu yurda, bu millete gösterdiği ihtimamın, dikkatin onda birini, yirmide birini kendi şahsı için, kendi şahsına ve sıhhatine gösterseydi daha, çok yaşardı... şahsını en sonraya bıraktı ve kendine sıra gelmedi.

Bana sorarsanız taşına destanının ilk mısraları kazılmalı, altına «Gerisi, milletin hafızasında...» diye yazılmalı.. başka söz istemez.

Türk bayrağı, O'nun aziz ölüsünü gölgeleyecek ve şu yurdun yüksekliklerinde yapılacak türbesini bir Bozkurt bekleyecektir.. başka süs istemez.

Vasiyetnamesi, gençliğin ezberlediği meşhur hitabe, mirası istiklâl olan bir vatan babasıydı. Ey O'nun çocukları, gidiniz, mezarının başında yurdunun İstiklâl Marşını okuyunuz! başka ses istemez.

*
* *

Gel ey büyükler büyüğü!

Eksiklerimizi söyle, tamamlayalım.

Yanlışlarımızı göster, düzeltelim.

Işık tut yolumuza, yürüyelim!

Şu çetin işi sen, hayatta olsan, nasıl yapardın? Anlat, öyle yapalım.

Boynu bükük duran bayrağını, gel, kendi elinle çek, selâmlayalım.

Şu birkaç dakikalık sükûtumuzda bize en güzel hitabelerinden birini dinletebilirdin... işte kürsüler, işte mikrofonlar.. söyle, dinleyelim.

Son sözün, saati sormak olmuş... bu sefer, kalk.. yılı sor; ağlaya ağlaya hesaplayalım.

Çat kaşlarını, dedikodularımız için azarla bizi.. ciddiyeti yeniden öğrenelim.

Kafamızı durduran müşkülleri bir nüktenle çöz; sevinelim.

Dünya ve memleket tarihinden imtihana çek bizi.. sonra yarını söyle bize; öğrenelim.

Ne sana ölüm, ne bize yas yaraşırdı...

İzin ver, ışığımızı ışığından yakalım.

Eksiklerimizi söyle, tamamlayalım.

Yanlışlarımızı söyle, düzeltelim.

Temponu duyurmakta devam et; yürüyelim, yürüyelim, yürüyelim!

10 Kasım 1962

Kar Yağıyor

Karacaoğlan'ın anlattığı gibi «Elif, Elif..» diye değil, nice başsız kalmış ailelerden herbirine ayrı bir ad fısıldaya fısıldaya, kar yağıyor.

Ötede boş yataklara, beride yalnızlık yastıklarına –artık– ilelebet kar yağacak!

*
* *

Kimimizin üzerine rahmet rahmet çiçek yağacağına, kar yağmakta...

Kimimizin başına taş, suratına lânet, çamur, tükrük yağacağı yerde kar yağıyor.

*
* *

İçerdekilerin gözleye gözleye ummaya uğradıkları, dışarıdakilerin dizleye dizleye dizleyemez oldukları Kayseri ve Balmumcu yollarıyla Toros geçitlerine kar yağıyor.

Başka yollarda son yolcuların memleket toprağına hâtıra kalmış ayak izlerine, kim bilir, kaçıncı kardır yağan!

*
* *

Fennin, sanatın, tarihin üstüne ağır ağır, sessiz sessiz, lapa lapa kar yağarken, en acıklısı şu ki, bir müddettir –artık– sadece dışlara değil, içlere de kar yağmaktadır

*
* *

Doğuda açlığın, çıplaklığın; batıda öfkenin, hıncın; arada merhametlerin, şefkatlerin, insanlıkların üstüne kar yağıyor!

*
* *

Burda «Affı koz olarak kullananlar, huzuru getiremez; huzuru ben, getirebilirim!» diyerek, düştüğü yeri incitmeden, konduğu yere ağırlık etmeden, huzurun derin sükûnuyla kar yağıyor.

*
* *

İniltiler, hıçkırıklar, çığlıklar için ses geçirmez bir tabaka olsun diye kar yağdırılırken mahkemelerin, hükümlerin üstüne bir örtü çekercesine kar yağıyor.

*
* *

Burda Ankara'ya; orda Heybeli'ye, Kınalı'ya yakında erimek üzere; ötede Yassıada'ya –belki bir daha erimemecesine, kalkmamacasına– kar yağıyor.

*
* *

Af ümitlerinin, yeniden muhakeme isteklerinin üstüne, mezar toprağı yağarcasına, yağan bu kar, dinmek bilmez mi?

*
* *

Utançların kırmızısı, yasların karası, hastalıkların sarısı, korkuların külrengi, fitnelerin alacası üzerine muazzam bir yalan yığını hâlinde parça parça, yama yama, yorgan yorgan kar yağıyor.

Yapılanların, edilenlerin, olanların üstüne, «Artık, bu kitap kapandı.. artık, bu kitabı açmayın!» diye geçilmez, aşılmaz, yaklaşılmaz yasaklar hâliyle, kar yağıyor.

Fakat kardan adamlar üstüne, sanki lüzumu varmış gibi, kar yağmasının mânası nedir?

*
* *

Donsunlar diye duygulara, yüreklere, vicdanlara, hatıralara, hafızalara kar yağıyor.

*
* *

Üzerine Vezüv'ün kıvılcımlı külleri lâyık sahnelere de akpak manzarasıyla yağan kar, yağacak yer mi bulamadı?

*
* *

Cenab'ın «Elhân-ı Şitâ»sında «Elhan»ın boğazı düğümlenmiş, Orhan Seyfi'nin «Fırtına ve Kar»ında «Fırtına»nın ağzı paçavralarla tıkanmış, Yahya Kemal'in «Kar Musikisi»nde «Musiki»nin telleri, damarlar koparılırcasına, koparılmış.. öyle içli, öyle acıklı bir sükût ile kar yağıyor.

Ve biz burda kayak kayıyor, kartopu oynuyoruz.

Ocak 1962

Cemre

Ey gökten yere nazlı bir sultan gibi eteklerini basamaklarda sürüyerek, aheste aheste inen yolcu.. kaçıncı basamaktasın?

Havamızı sevindirdin, suyumuzu sevindirdin.. bize sıra gelmedi mi?

İçimizde seni beklemeye ömrü yetmeyecekler var.. şu dünyada doyasıya ısınmadan gitmelerine sen de yanarsın.

Bu yıl sıcağına her zamankinden daha çok ihtiyacımız olduğunu bilerek bütün anneliğinle gel!...

Koyun, kuzu, kadın erkek, çoluk çocuk, yağmur duasına çıkar gibi cemre duasına çıktık.. eli boş döndürme bizi!...

Sen damarlarımızda kanımız olup dolaşmadıkça biz artık ne kendimizi ısıtabiliriz, ne birbirimizi... ne kendimize ısınabiliriz, ne birbirimize...

Kucaklayıp kollarında sık bizi: aynı sıcaktan doğduğumuzun hatırasını bulabilelim.

Tanrı'ya hamd-ü sena için elimizi yüzümüze sürerken elimiz yüzümüzü üşütmesin, yüzümüz elimizi kirletmesin.. ısıt, yıka, arıt bizi!...

Donmuş uzuvlarımızı karla oğuştura oğuştura aydan, güneşten, Tanrı'dan cemre beklediğimiz, sana malûm olmadı mı? Kardeşlerin gibi havayı beğenip havada, suyu beğenip suda mı kaldın?

Tellerimizde mızrap acısını dindirecek yay, senden olmazsa kimden olur?

Kalelerimize, burçlarımıza leyleklerinle turanı basarak, havamıza kırlangıçlarınla imzanı atarak, eski günleri getir!..

Evvel zamanda senin iftar sofrası bahçelerin, gelin alayı kuşların vardı.. dallarda kuşlarına, çiçeklerde arılarına olanca cömertliğinle ne güzel, ne içten, ne tatlı açılırdın!...

Evvel zaman içinde bizim kuş cıvıltıları ile dolu dünyalarımız vardı.. biz o dünyaları isteriz.

Bugün doğacaklara senin adını yakıştırdık: oğlanları «Emre» kızları «Cemre» diye çağıracağız...

Allah, saadeti Emre'ler, Cemre'ler nesline saklıyorsa helâl ettik.. ama bizi sen olsun unutma!.

Havamız için «tozludur» demedin.. suyumuz için «kirlidir» demedin... toprağımız için de «karadır» deme!... Soğuk kucaklar, kapanmış yürekleriz.. yataklarımızı ısıtamaz olduk; okşamayı, okşanmayı unuttuk... «yavrularım!» de bize... bir annemiz olduğunu bilelim!

*
* *

Gökyüzünde ruhları, yeryüzünde bizi ısıttın.. toprağın içine işle ki, orda da ısınacaklar var.

Kadir gecesiyle bayram arasında gelen mübarek ziyaretçi; müminler bugün son teravi, yarın bayram namazları için senin ısıttığın sudan aptes alsınlar.

İki kardeşinle el ele tutuş. Fazlasından geçtik: Tanrı bize üç cemrenin elinde üç huzur günü göndersin!...

Ey gökten yere nazlı bir sultan gibi eteklerini basamaklarda sürüyerek aheste aheste inen yolcu, kaçıncı basamaktasın?

6 Mart 1962

Salon

Şuraya «Bekleme Salonu» yazmışlar... yanlış! «Bekleme» değil, «Bekletme Salonu» diyeceklerdi.

Gözler

Kafasına, kazara, top yiyen bir kör çocuğun gözleri açılıvermiş.

Bizim, gözlerimizin açılması için, kafamıza kaç top yememiz lâzım?

26 Mart 1962

Cilve

Sen bu cilveyi, Marmara'ya dökülecekmiş gibi yaparak Karadeniz'e dökülen Sakarya'dan mı öğrendin, kız?

Nisan 1962

Kumsal

Bekâr arkadaş, kumsalda yanımızdan geçen biri için,

– Taşıdığı bu hazinelerle ne ister de yapamaz! dedi.

– Amazonluk yapamaz! diye cevap verdim!

9 Ağustos 1962

İÇİNDEKİLER

Top Sesleri

Mustafa Kaptan'ın Bayrağı 9
Kartal 13
Dönüş 15
Hazer 17
At 19
Ekselâns 21
Güller 22
Top Sesleri 24
Takvimlerimizin Bu Yaprağı
Siyah Kalacaktır 27
Kar Yağıyor 29
Cemre 32
Üç Cemile 34
Altı Kızlar -I- 38
Altı Kızlar -II- 40
Altı Kızlar -III- 42
Marilin 44
Ortanca Sokağın Çocukları 47
Çeşme Başı 49
Kara Kız 52
Süt Kuzusu 54
Cahide'nin Eli 57
Oyuncaklar 62
Van Zin Şan 64
Kitap -I- 67
Kitap -II- 68
Kitap -III- 70
Kim? 71
Keloğlan 73
Sürgün 75
Onlar 78
Ufaklık Müteahhitleri 80
Balık 83
Rakamlar 85
İş 87
Yapmayın 88
Kan 90
1946 92
Kartopu 94
Vagonlar 97
Dut Ağaçları 99
Taş Taşıyan Kadınlar 100
İnkâr Ağacı 101
Olabilirdi 103
Aynalar 104
Oyun 106
Avrupa 108
Yaprağını
Değiştirmeyen Ağaçlar 109
Hürriyet 111
İşaretler 112
Kayıplar 113
Adana'lı 115
Y 116
Nen Var? 117
Küpeli 118
Baş 119
Ey Meçhul Kız! 121
Ey Deniz! 123
Boğazlar 125
Sel 127
Raman'daki Fıskiye 128
Pamuk Tarlası 130
Malatya'dan Çıtırdılar 131
Dalga Dalga 133
Yarın 135
Tespih 137
Köprü 140
Testi 141
İki Otomobil 143
«Temelli» Sokağı 144
Sokak 146
Irmak 148
Aydın Köy 150
Takunyalar 151
Vehbi Hoca 154
Enikli Kapı 157
Lâleler 160
Yazmak 165

Terazi Kendini Tartamaz

Kulak 169
Bakmak 169
Sevmek 169
Rapor 170
Ağ 171
Âbide 172
Bakım 173
Sinan 173
Yürek 174
Kayıp 174
El Çırpmak 175

Alkışlar -I- 176
Alkışlar -II- 178
Rol 178
Dil 178
Saç 179
Piza Kulesi 180
Çocuk Arabası 181
Sandalye 182
Güneş 183
Müşteriler 184
Menderes Nehri 185
Salon 186
Gözler 186
Cilve 186
Kumsal 186
Canyelekleri 187
Yüz 187
Yakmak 188
Ateş 190
Kocatepe 192
Bilmece 193
Düğün Hediyesi 194
Ses 195
Yer Altında Yağlı Kayış 196
Söz Kimin? 197
Günah 198
Sarhoşluk 198
Hostes 198
Buğday 199
Petek 200
Şikâyet 201
Ağrı -I- 202
Kazma 203
İmdaat! 204
Şapka 204
Ölmek 205
Ağaçlar 205
Tuz 205
Bilmek 206
Zamane 207
Yasaklar 209
Tokat 210
Alıştırmak 212
Hastalık Hastası 213
O 215
İp 217
Maskot 217
Sayılar 218
Lâf Etmek 218
Sıkmak 219
Ağrı -II- 219
Çöp 219
Kova 220
Bayram 220
Kazâ 220
Terazi 221
Başarı 221
Görmek 221
El 221
Kediler 222
Gebe 222
İçmek 222
Kör 222

Onlar Bu Dilden Anlar

Nasreddin Hoca 225
Yoğurt 227
Nasreddin Hoca 229
Yeme Kürküm, Yeme! 232
Roket 234
Huzûr 236
Ankara'nın Taşı 239
Olaylar ve Kelimeler 240
Gericiler 242
Hacılar 244
Dolu 247
Bayramlar 250
Beyin Yıkamak 252
Cesaret 253
Ey Türk Gençliği! 255
Onlar 256
Fesleğen 257
Yedi Taç 258
Üç Tekbir 260
Ayasofya 262
Kıbrıs Takvimi 263
Kıbrıs, Nasıl Elden Gider? 267
Onlar,
Bu Dilden Anlar! 269
Girne Yolu 271
Kars Geceleri -I- 273
Kars Geceleri -II- 276
Celâl Baba 278
Server Bedi 280
Hürriyeti Seçen Ruh 283
Şeb-i Yeldâ 286
Siyah Kurdelâlı Çelenk 291